

UREDNIŠTVO IN UPRAVA
Videm - via Vittorio Veneto, 52
Tel. 55-46 - Poštni predal (Cassella postale) Videm 186. -
Poštni čekovni račun (Conto corrente postale): Videm, št. 24/7418

NAROČNINA:
Za Italijo: polletna 500 lir -
letna 500 lir - Za inozemstvo:
polletna 600 lir - letna 1000 lir
- Oglasi po dogovoru.
Posamezna številka 25.- lir

Leto XII. - Štev. 11 (241)

UDINE, 15-30 JUNIJA 1961

Izhaja vsakih 15 dni

OB PRILIKI OBISKA PREDSEDNIKA VLADE V TRSTU

Delegacija slovenskih županov pri Fanfaniju

Izročili so mu pismo, ki so ga odobrili slovenski izvoljeni komunski in provincialni konsilirji s katerim zahtevajo izvajanje določb republiške ustave.

Na vabilo slovenskih županov tržaškega ozemlja se je zbralo preteklo nedeljo v Trstu preko slovenskih provincialnih in komunskih konsilirjev in konzilijev s tržaškega ozemlja, goriške in videmske province ter sprejelo soglasno od županov predloženo pismo, ki so ga izročili dne 21. t. m. ministrskemu predsedniku Fanfaniju ob priliki njegovega obiska v Trstu.

Delegacija, ki je bila sprejeta od vladnega predsednika, je bila sestavljena od županov Devin-Nabrežina, Dolina, Zgonik, Repentabor, Dobrodob in Sovodnje.

V imenu delegacije in v imenu slovenskih izvoljenih provincialnih in komunalnih konsilirjev ter v imenu slovenskih ljudi v Italiji je dr. Dušan Dušan Lovr ha prebral spomenico, sprejeto na zborovanju izvoljenih predstavnikov tržaškega, goriškega in videmskega področja. Spomenica se glasi:

SPOTOVANI GOSPOD POSLANEC AMINTORE FANFANI, MINISTRSKI PREDSEDNIK TRST

Podpisani župani, v svojem imenu in po pooblastilu izvoljenih pokrajinskih in občinskih svetovalec slovenske etnične skupine iz Tržaškega ozemlja, goriške in videmske pokrajine, zbranih na zborovanju dne 18. junija 1961 v Trstu, si Vas dovoljemo opozoriti, gospod predsednik, na stanje, v katerem se še vedno nahaja slovenska etnična skupina v Italiji.

Poteklo je 13 let po avljavitvi republiške Ustave in skoro 7 let, odkar je bila podpisana Spomenica o soglasju v Londonu, ne da bi italijanska vlada zagotovila Slovincem pravice, predvidene v 3. in 6. členu Ustave in v londonski Spomenici.

Posledica tega je, da italijanski državljani slovenske narodnosti ne uživajo vseh pravic, ki jih jamčijo državljani republiške Ustave in mednarodni sporazumi. Ta neenakopravni položaj ovira gospodarski, socialni in kulturni razvoj Slovincem, onemogoča normalne odnose sožitja med Slovenci in Italijani v obsejnih predelih, daje potuho ostankom fašizma in zavira razvoj odnosov med obema sosednjima državama.

Predstavniki slovenske etnične skupine so že večkrat opozorili vlado na to stanje in zahtevali, da se s pravnimi zakoni uveljavijo ustavne pravice Slovincem.

Ob tej priliki se sklicujemo, gospod predsednik, na vse spomenice in vloge, predložene vladi, in ugotavljamo, da so ostala skoro vsa osnovna vprašanja nerešena, zaradi česar vam jih v glavnih obrisih ponovno predlagamo v rešitev.

1) Slovenska etnična skupina v Italiji zahteva, da se izdajo zakoni

za izvajanje določb, predvidenih v 3. in 6. členu republiške ustave, in uveljavi londonska Spomenica o soglasju.

2) Čimprejšnja ustanovitev avtonomne dežele Furlanija - Julijska Krajina s posebnim statutom bi mnogo prispevala tudi k rešitvi narodnostnega vprašanja

3) Zajamci naj se raba slovenskega jezika v vseh javnih uradih na ozemlju, kjer bivajo Slovenci. Zato je nujno, da se predvsem ukinejo fašistični zakoni, ki preprečujejo rabo slovensčine ali kakor koli kratio pravice Slovincem.

Zajamci naj se sorazmerno zastopstvo Slovincem v javnih ustanovah in organih. Imenuje naj se v javnih uradih potrebno število funkcionarjev in uradnikov, ki popolnoma obvladajo slovenski jezik. Ravno tako je potrebno, da se uvedejo tudi slovenski napisi psovod, kjer bivajo Slovenci.

4) Pospesi naj se zakonitev slovenskih šol in zadevna zakonodaja naj se raztegne tudi na področje videmske pokrajine naseljene s Slovenci. Prizna naj se veljavnost spričeval in diplom, doseženih v Jugoslaviji. Na tržaški univerzi naj se ustanovi stolica slovenskega jezika in slovstva.

5) Vlada in krajevni organi naj zagotove sorazmerno pomoč iz javnih sredstev slovenskim kulturnim, vzgojnim, socialnim in športnim organizacijam.

6) Prepreči naj se raznarodovanje

SLOVENSKI IZVOLJENI PROVINCIALNI IN KOMUNALNI ZASTOPNIKI TRŽAŠKEGA OZEMLJA TER VIDEMSKO IN GORIŠKE PROVINCE NA ZBOROVANJU V TRSTU.

slovenskega življa, ki se izvaja z načrtnim razlaščenjem slovenske zemlje in umetnim naseljevanjem v slovenske predole.

7) Z zakonom naj se kaznuje netenje narodnostne mrežnje in tako učinkovito prispeva k mirnemu sožitju in sodelovanju obeh etničnih skupin na tem ozemlju. Zavedamo se, da je obsežnost in narava navedenih problemov taka, da jih ni mogoče izčrpati na tem sprejetju. Zato Vas prosimo gospod predsednik, da v najkrajšem času sprejmete delegacijo predstavnikov slovenske etnične skupnosti, da vam lahko obrazložijo te zahteve.

Neposredni stiki narodne manjšine z vlado bodo olajšali rešitve v odprtih vprašanjih in prispevali k pomiritvi in medsebojnemu razumevanju med prebivalstvom obeh etničnih predelov. Sprejmite, gospod predsednik, izraze našega globokega spoštovanja.

Trst, 15. junija 1961.

DUŠAN FURLAN,
župan občine Devin - Nabrežina
JOSIP BIZJAK,
župan občine Repentabor

ANDREJ JARC,
župan občine Dolina
ALOJZ PIRC,
župan občine Zgonik
JOŽE ČEŠČUT,
župan občine Sovodnje

V svojem odgovoru se je predsednik Amintore Fanfani zahvalil za pozdrav in nato v zvezi z vsebino spomenice poudaril, da bi bilo zaželeno, da bi Italijani v tujini uživali toliko pravic, kot jih uživajo manjšine v Italiji.

Nato je predsednik dejal, da bi bila delegacija morala razen neizpoljenih zahtev navesti še izpolnjene zahteve, kakor na primer na področju šolstva, kulturnih in finančnih ustanov. Pripomnil je, da so bile marsikatero zahteve izpolnjene, ostala pa spadajo v pristojnost posameznih ministrstev in parlamenta. Do predloga delegacije, da bi mu v Rimu podrobneje obrazložila zahteve, navedene v spomenici, je predsednik vlade izrazil stališče, naj bi predstavniki manjšine urejali svoja vprašanja na tukajšnjih pristojnih mestih.

Razgovor delegacije slovenskih županov je trajal 15 minut.

nitj potreba po jezikovno mešanih šolah ter da so Nadiške doline tudi po jeziku popolnoma italijanske, in si upa dvigniti glas protesta proti zahtevi, ki je bila postavljena v komunistem svetu v Tipani po potrebi uvedbe domačega slovenskega jezika v uradih, ker italijanskega velika večina razume slabo ali pa ga sploh ne razume.

TIZIANO TESSITORI:

MINORANZA SLOVENA DI 33.000 ABITANTI

Sicer pa ni samo Candolini pred leti drugače govoril o Slovincih v videmski provinci. V debati o proračunu zunanega ministrstva je senator Tiziano Tessitori dne 25. V. 1950 govoril naslednje o nas Slovincih v Furlaniji: «In realtà il problema delle minoranze slovene per la stessa esigua entità numerica di tale gruppo etnico, ammontante a poche migliaia di cittadini, 33.000 secondo il censimento del 1921 abitanti nella Vallata del Natisone, i quali per di più sono fedelissimi all'Italia e respingono nettamente ogni differenziazione con il resto delle popolazioni del Friuli, non riveste proporzioni preoccupanti».

SCHIRATTI:

10 COMUNI ABITATI DA ORIGINARI SLOVENI

Točno so našli l. 1921 33.932 oseb, ki so govorile slovenski. Po tridesetih letih nas je Slovincem v Furlaniji v letu 1961 gotovo nekaj več, ker imajo naše družine več otrok kot v sosednji Furlaniji. Niso vsi doma, ker so morali emigrirati v inozemstvo ali v notranjost Italije, toda rezidenca (stalno bivališče) imajo še v svojih slovenskih vaseh.

Demokristjanski poslanec (deputat) Guglielmo Schiratti je oktobra 1948 predložil poseben ordinar del giorno, v katerem je rekel: «i è una zona in questa zona depressa che è particolarmente depressa; è la zona dei comuni della Valle del Natisone, di tutta la fascia adiacente all'attuale confine che comprende anche i comuni di Prepotto, Faedis, Attimis e del Tarcentino... a questi 10 comuni (abitati da originari sloveni, non dimentichiamolo, ma italiani, simili di sentimenti e opere) restarono in isola completamente abbandonata».

ZA REGIONALNO AVTONOMIJO z jezikovnimi pravicami manjšinam

Na seji provincialnega sveta videmske province je 26 konsilirjev glasovalo za avtonomno deželo (regione) s specialnim statutom, samo trije liberalci in neofašisti so bili proti.

Velika večina je torej za regionalno avtonomijo, pa so lahko ljudje videmske province zadovoljni, da imajo tudi v provinci vse svetnike (konsilirje) za avtonomijo. Za regionalno avtonomijo so tudi demokristijani, toda oni so že zdaj proti temu, da bi dobili mi Slovenci Furlanije in Kanalske doline v «regione» kakšne jezikovne pravice.

Predsednik provincialnega sveta (konsilija) advokat Candolini in hkrati voditelj demokristjanov v provincialnem svetu je kratkoma zanikal obstoj nas Slovincem v videmski provinci. Ko je zagovarjal ustanovitev dežele s posebnim statutom, se je postavil na čudno, zgre-

šeno stališče, češ da se lahko ustanovi avtonomna «regione», ker v Furlaniji ni nobenih posebnih obmejnih problemov, ki bi neugodno vplivali na ustanovitev regionalne avtonomije s posebnim statutom. Advokat Candolini, ki se je rodil v slovenski vasi videmske province, nadalje trdi, da v videmski provinci ne obstoja na primer dvojezičnih problemov, ki interesira morda Trst in Gorico. Pri nas ni treba imeti nobenega strahu pred mešanimi šolami. Nadiške doline so po svoji najbolj vroči želji popolnoma italijanske (sic. . . .) tudi po jeziku. Tako fabricira resnico adv. Candolini.

CANDOLINI ZA JEZIKOVNE PRAVICE

Taisti Candolini je 18. 11. 1945 s posebno «circolare» N. 4569/Gab. pisal slovenskim duhovnikom Nadiške doline, da po naročilu takratnega no-

tranjega ministra Ferruccio Parri «intende che sia rispettato pienamente il diritto al culto della nazionalità slava nell'ambito della vita dello stato italiano e in tal senso darà disposizioni».

CANDOLINI PROTI JEZIKOVNIM PRAVICAM

Taisti Candolini je kot predsednik provincialnega konsilija (sveta) deklariral dne 15. 1. 1958 na procesu župnika Angela Cracine proti novinarju Arturo Manzano, da je on sam Candolini večkrat stopil v stik z ljudmi slovenskih komunov Furlanije in da jim je v duhu navedenega pisma notranjega ministra v Rimu dajal navodila, naj se spoštuje pravica do gojitve slovenske narodnosti.

In zdaj po treh letih si upa ta trikrat isti Candolini trditi, da ne obstoji mešani jezikovni problem in

Črni Vrh

Končno so nam napravili fontanjere (odtočne kanale) in tako naša vas ne bo več smardiela po gnojnicah. Bil je skrajni čas za narditi tisto djelo, zaklji tuó ni bilo niti zdravo, posebno ob daževnem času, ker je gnojnica kar tekla po vaških poteh in hiše so se močile s tisto umazanijo.

Tud egesta bo preca nareta glijh do vasi. Lahko bi že bla, če bi ne dšela v Čedadu šjopero, takuó je pa zmanjkalo cementa in djelo ne more iti naprej. Troštamo se pa, da bojo drugi tjeđan spet začel z djeli. Po egesti je tlak že naret in so po njem začel že posipati s pjeskom. Tisto djelo opravljajo sudati. Sadà bo kerklo narditi se kmete (obeestne jatke) in obeestne zidove.

Kar bo tudi tisto djelo nareto, bo mogu več ku kajšen človek priti v našo vas, ki se je do sadà bal slabe poti.

Tjem dobrim novicam naj dodamo

Iz Sovodenjske doline

Se ljetošnje poljetje, če to ne bo ostalo samo par abečah kot je tuó v navadi, bojo asfaltiral egesto, ki peje iz Sovodenj do Jeronišča. Tisto novico nam je parnesu na komun senator Pellizzo iz Čedada.

Kar bo egesta asfaltirana do tja, bi bluó pri, de bi se interesirali za izpopolnit avtobusno linijo. Sadà vozi avtobus v Jeronišče samo dvakrat po tjeđne in judje zlo godernjajo zavoj tega, zaklji bi tjeđ, da bi vozil vsak dan, kot v drugih vaseh, ki so manj oddaljene od centrov.

Avtobusna linija Čedad-Sovodnje, ki je bla last domače dite Mašera, je bla prevzeta od čedadskega avtobusnega podjetja (impresa) Rosina. Pravijo, da Mašera ni mogu stati notri s stroški, kar pa bo buj lahko Rosini, ki ima avtobusno mrježo v vseh naših dolinah. Skoraj vsa avtobusna podjetja dobivajo državni prispevek (kontribut), če so pasivni ali

š. dno žalostno. Umrla je 77 letna Antonija Batistič-Vodec po domače, ki je bla dougo eajta bouna. Ranka je bla zlo djelovna žena in je vse svoje živenje posvetila le duomu in familiji. Uzredila je štiri sine, od katjerih je 'dan v Kanadi, 'dan v Šviceri, 'dan v Mjerniku, 'dan živi pa par hiši. Velikim skrbem za familjo se je pridružila še 'dna, muorala je nadomestovati tud' moža, zaklji ta je bil za djelo nekopac zavoj tega, ki je zgubu zadnja ljeta vid. Vsej žiahti nepozabne ranke Antonije izrekamo naše sožalje!

pa za linije, ki so pasivne, Mašera pa ni dobival nič od štata in zatuo je bil parnuoran jo oddati drugemu večjemu podjetju, ki je že podprt od dizave.

Sovodnje

Pred dnevi se je hudo ponesreču naš vašan 67 letni Valentin Pedorješčak. Mož se je zadaržu do pozne ure s parjateljki in kar se je vraču ob Aborni pruoť domu, mu je postalo slabo in je padu iz visokosti par metru in reko. Na srečo voda ni bla globokà in se je mogu rešiti na kopno. Zaklji si je par padea močno udaru v glavo in ušafu še več drugih poškodb je mož izgubu zavest in tajšnega so ušafali vaščani šele drugo jutro. Parpejal so ga v čedadski špital in bo ozdravu, če ne nastopijo komplikacije, v adnim mjeseu.

Iz Nadiške doline

KONTRABAND SE SUŠI, NIMAR MANJ BEGUNCEV —

Kmalu bo preteklo šest let, odkar velja znameniti «accordo di Udine», po katerem hodijo ljudje gor in dol čez konfin. Vse se je spremenilo na boljše. Celó kontrabanda je manj od leta do leta. Ljudje dol jo robo tu ali tam in ne splača se je več kontrabandirati. Ako neseš kakšno kilo mesa zase, ali stiskaš pod srajco kakšno flašo žganja, ali pa ako ti štrlijo aržeti od škatel od cigaret, ali je to kontrabant? Ne, to je tvoja pravica od tega, ker živiš tu ob konfinu. Tudi mladih ljudi, ki pridejo nekje pri Sovodnjab, Dreki, ali kakšnem našem drugem komunu čez mejo, je nimar manj. Mladj puobi po 18 let stari, pa še čče z njimi gredo v avanturo. Nekaj tednov jih držijo po raznih kampih in nato pošljejo nazaj, ođ koder so prišli. Tam jim tudi nobeden nič noče in ko so videli nekaj sveta, jih tako sreča pamet. Naši žornali iz Vidma ne bodo imeli kaj več pisati.

PEPI JUSIČ, TURISTIČNA

ATRACIJA — Kdo v Italiji ne pozna 105 let našega čilega Pepija Jušiča. Hodijo ga obiskovat politiki in duhovniki, pa tudi drugi ljudje. Morebiti bi nekateri radi dobili recept za dolgo življenje. Kako naj ga dobijo od njega, ki je nimar jedel svoje ministre in jedel zabeljeno s svinsko mastjo, pa špeh mu je teknil, kadil in pil je nimar in nimar in nimar tudi delal. Nikoli ni imel strahu, da ga bo zadel

infarto ali da ga bo stisnila kakšna arterioskleroza. Njegova mašina je dobra, čeglijh je njegova karoserija od zunaj bolj stara. Njegov karburatore, dobro dela in spravi na prej ves kombustibile, ki ga daje naša zemlja. Kar se tiče dolgosti življenja, smo iz dobrega kraja doma, saj imamo takšnih od 80 let kar precej, nekaj pa tudi od devetdeset. Ali bi se morda splačalo delati takšno reklamo za naše Nadiške doline: *Če hočeš dolgo živeti, pojdi v Nadiške doline med Slovenje in govori še ti po slovenji, da boš dolgo živel. Dajemo stoletno garancijo. Sigurno pomagamo.*

Iz Rezjanske doline

Zelo se nam čudno zdi, da v dolini Rezijske, ki je bogata na električni energiji, ne postavijo nikake fabrike. Vidimo koliko se trudijo v nekaterih krajih, da bi industrijalizirali cono, a imajo pri tem zelo velike težave, ker nimajo na razpolago niti električne energije in niti kvalificirane delavne sile. Pri nas pa imamo vsega tega dovolj. V Ravenni, kjer je bila že pred leti ustanovljena strokovna šola, so izučili že dosti mladine iz vseh vasi komuna raznih mestirjev in vsi ti izučeni fantje so morali iti v svet, da so se tam okupali, ker doma ni bilo možnosti. Tudi odrasli moški bi se lahko zaposlili v kakšni tovarni, če bi jo gor postavili, na primer za izdelovanje po-ode, nožev, dežnikov,

Iz Kanalske doline

Hitler in Mussolini sta sklenila l. 1938 med seboj pogodbo, da bosta izselila ne samo Nemce iz Južnega Tirola, ampak tudi domačine iz Kanalske doline iz Zabnic, Ukev in drugih vasi okoli Trbiža. Tako je prišlo stotine ljudi, ob zemljo. Zemljo je pobral znani kolonizacijski ente v Benetkah. Domačini pa so ostali brez doma. Ker tečejo sedaj pogajanja med Italijo in Avstrijo glede regulacije avtonomij v boenski provinci, so se kmetje iz Kanalske doline obrnili z resolucijo na avstrijskega zunanjega ministra Kreiskyja in na sottosegretario Steinerja, v kateri je rečeno med drugim, kaj je glavni namen njihove pritožbe: Z bilateralno pogodbo od 24. junija 1925 se je Italija obvezala, da bi garantirala ohranitev kmečkih posestev na obeh straneh državne meje. Posedstva imajo ostati v istih pogojih kot so bili ob podpisu te bilateralne pogodbe. Zainteresirani kmetje iz Kanalske doline zahtevajo sedaj, da jim vrnejo zemljišča in poplačajo škodo, ki so jo trpeli ter da vrnejo kmečka posestva v prejšnje stanje. Če ne bi nadaljna pogajanja pripeljala v kratkem času do ugodnega rezultata, bi morala avstrijska vlada predložiti celokupno to vprašanje pred Forum, ki stoji iznad obeh strank.

Poznamo dobro razmere v Kanalski dolini in vemo, da je celokupno kmetijstvo zelo nazadovalo, ker nimajo zemlje v rokah bivši kmetje, ki so se edino razumeli na pravilno obdelovanje v teh severnih mrzlih prilikah. Ente iz Benetk je, kot so že pisali listi, zelo slab gospodar. Niso pa za delo v teh razmerah niti tisti delavci, ki jih je Ente tja postavil, da bi to zemljo obdelovali. Zemljo je torej vrnil njihovim prejšnjim lastnikom, če hočemo da bo tako obdelana kot je bila pred zadnjo vojsko

Matajur

V kratkem bojo nardil na vrhu Matajurja kapeleo v spomin padlim beneškim Slovencem v vseh vojnah. Videmska provincialna administracija je že pred časom dala za tisto djelo 100.000, vojaške autoritè so poskurbjele za prevoz pjeska in drugega gradbenega materjala. Italecmenti pa bo dala potrieben cement. Ob priliki otvoritve se bo zbralo na Matajurju dosti alincev vse Furlanije in bo obenem običajna ljetna «adunata patriottica», katjeri bojo sigurno prisostvovala tud vladne pokrajinske in vsedrjavne oblasti. Na Na tisto iniciativo so posebno navdušeni neofašisti.

Utana

Ni dougo od tega, da smo povjedal, da bojo začel djelat egesto, ki bo pejala iz Podutane v Utano, donàs pa muormo povjedat veselo noticijo, da je ta egesta že na pol nareta. Nardit muorajo še približno dva kilometra in bo mogoče po njej voziti.

Po dougi boljezni je prejšnji tjeđan umrú 60 ljet Chiuoh Valentin - Perin iz naše vasi. Mož je bil zlo štiman v vsej naši okuolici, zaklji se je nimar interesirur za komunske in vaške reči. Naredu je dosti dobregà svojim vaščanom, zatuo ga ne bojo zljepa pozabili. Zapušča 'dnega sina v Belgiji, 'dnega v Avstraliji in 'dno hči, ki pomaga materi. Družini in posebno uduovi izrekamo naše iskreno sožalje.

Jagnjed

Ljetes kaže par nas zlo slaba ljetina, zaklji ni djelume moči par hiš, da bi s pridom obdeljeval zemljo in pospravili seno. Vse je po svjete, ostale so le žene in stari judje in ti ne morejo oravjati vsjih tjeđ djel. Judje so parnuorani prodajat živino in tudi zemljo bi prodal, a kaj ko je nobeden ne marà kupit. Takuó je dosti njiv zapuščenih in sevjeđa je trjeba tud o tjeđ plačat dajavte.

IZIDOR PREDAN

Izpod Kolovrata

Kmetijstvo v komunu Dreka v veliki stiski

Najvzhodnejša občina rečanske doline je Dreka. Njene majhne vasi se razprostirajo pod Kolovratom in pod dreškimi Brdi in skomaj vse mejijo z Jugoslavijo.

Tujcu, ki obiše te vasi, mu pride takoj na misel vprašanje: «Kako se preživljajo in kako živijo prebivalci teh vasi?»

Kmetijstvo v Beneški Sloveniji, vzeto kot celota, je eno izmed najbolj zaostalih na svetu. Tu se še obdeluje zemlja na primitiven način. V Dreki pa je kmetijstvo najbolj zaostalo od cele Beneške Slovenije. To pa tudi zaradi naravnih neprilic. Tu imamo namreč, med drugim, zelo visoko altimetrijo. Ogledimo si naprej altimetrijo nekaterih dreških vasi: Trušnje 663 metrov — Občebrod 648 — Kras 671 — Praprotnica 817 — Laze 745 — Trinki 736 — Čuodar 755 — Kraj 606 — Štoblanek (cerkev) 754 — Zavrt 635 — Dobeuje 550 — Klabučer 797 — Peternel 321 — Pačjuh 373.

Te vasi in še drugi manjši zaselki tvorijo občino Dreko. Občina pa šteje skupno 1.300 prebivalcev. Vasi nastanjene tako visoko v nribju, na strmih pobočjih, kjer manjkajo ceste in poljske poti, je razumljivo, da ne morejo imeti razvitega kmetijstva. Dreka ima sicer 1347 ha površine, a od teh jih je nad 200 ha neproduktivnih. Produktivne neobdelane zemlje pa je nad 70 ha. Večina od zgoraj navedene površine spada med travnike in pašnike, 401 ha je gozdov, a med gozdove štejejo tudi iste travnike, ki so zaraščeni z grmovjem. Orne zemlje sploh ni. Da se razumemo: Tu ni niti govora o

oranju. Majhne njivice, podobne prišitim krpam na raztrganju hlačah, ki so raztresene po strmih pobočju dreškega ozemlja, so vse obdelane, kakor ustavi pravilno domače — na roke, z lopato in motiko. Te majhne njivice so podzidane z velikimi zidovi, da bi ne odnesla voda zemlje v dolino. Toda kljub temu v letu opravi voda svoje delo in če ne bi bilo teh zidov, bi bila že zdavnaj odnesla s seboj vso zemljo. Tako pa se zemlja ustavi za zidovi in s pomladjo jo morajo nositi kmetje v košo nazaj na vrat.

Če bi nas videli videmski in rimski gospodje, kadar opravljamo to naporno delo, bi se jim gotovo smilili. Sneli bi nam dajavte in dali nagrado, da tu tako delamo in živimo, da jim ne silimo v mesta!

Toda videmski in rimski gospodje ne vidijo teh naših ljudi v svojih načloveških naporih, zato jim nalagajo čedalje večje davke za tisto nerodovitno zemljo, ki zahteva od teh naših kmetov toliko truda in trpljenja in ki tako malo da iz sebe.

«Kako živijo ti ljudje?» se vpraša tujec, ki obiše te vasi.

Pustimo odgovor samim dreškim kmetom.

Do druge svetovne vojne je bilo še kar dobro. Imeli smo lepe gozdove in v letih krize je marsikateri kmet rešil svoje posestvo s prodajanjem drv. Pridelali smo ogromno kvativnega krompirja in smo ga drago prodali za seme furlanskim kmetom. Še sedaj ga pridelamo 4.400 stotov, to se pravi še več kot nekatere druge občine, ki so večje od naše. Tudi sadje smo prodajali po zadovoljivi

eni. Največ pa nam je dajala živinorčja. Pomislite, da smo imeli v Dreki kar tri mlekarne, ki so vse lepo obratovala. Sira nam ni manjkala, maslo smo pa prodajali. To se pravi, da s hrano smo bili preskrbljeni, koruzo-polento smo dobili za kostanj in krompir. Zdaj gre vse drugače, ali boljše povedano gremo rakovo pot. Gozdovi so većinoma izčrpani. V Furlaniji sadijo takšne vrste krompirja, ki se ohrani čez zimo in je dober za seme za prihodnjo pomlad, zato furlanski kmetje ne potrebujejo več našega krompirja. Sedaj ga le malo prodamo in to po nizki ceni. Z drugim sadjem, kot je kostanj, jabolka, hruške pa je še slabše. Kostanj strašno žura zaradi raka, zato sekamo od kraja drevesa. Kar se tiče jabolk in hrušk se jih ne splača niti pobirati in jih peljati dotrga (smo oddaljeni od Čedada 27 km), za kar nam dajo zanje. Trgi so polni tovrstnega sadja, zato po našem sadju ni sploh povpraševanja.

Od treh mlekar, ki smo jih imeli nekdanj v Dreki, ni zdaj ostalo nič. Tisto pri Trinkih je odnesel snežni plaz 1952. leta. Vlada takrat nam ni priskočila na pomoč, da bi jo bili na novo sezidali. Mlekarno pri Lazeh so zaprli pred štirimi leti, ker niso imeli sposobnega mlekarja in so ugotovili, da je boljše mleko prodajati. Zadnjo mlekarno, tisto pri Klabučerju, pa smo zaprli 31. maja tega leta. Tudi to smo zaprli zaradi nesposobnosti mlekarja. Pod mlekarno je poln potok sira, ki so ga morali kmetje vreči, ker je bil pokvarjen. Sedaj

Štrajki delavcev v Furlaniji

Solidarnost vsega prebivalstva s stavkajočimi delavci cementarn v Čedadu in v Trstu

Nismo bili navajeni v Furlaniji, da bi začele široke množice protestirati proti slabim življenjskim pogojem, proti slabim plačam, proti temu, da veliki kapitalisti pri Italcementi ne razumejo, da ne morejo oni dobiti silno visoke dividende, a da delavcem ne povečajo plače.

Najprej so začeli že v maju štrajkati delavci v cementarni v Čedadu. Celokupno prebivalstvo je dalo delavcem prav, da so stopili v štrajk. Štrajkali so delavci ne samo v Če-

dadu, ampak tudi cementarni v Trstu in vseh pokrajinah na vzhodu Italije. Kdo ne, če ne delavci na stavbah, edili, so bili solidarni z cementarni in so večkrat stopili v štrajk. Ko je začelo primanjkovati cementa pri gradnjah in so morali od daleč voziti na prostor, kjer so stajali, jih je pri Generalni direkciji Italcementi šele srčala pamet in so začeli popuščati upravičenim zahtevam delavcev.

V Furlanski Sloveniji nismo navajeni na štrajke, ker ni pri nas industrije in delajo naši delavci daleč nekje v svetu. Vendar so tudi naši ljudje občutili, da mora iti za velike pravice, če delavci, naši sosedi v Furlaniji štrajkajo toliko tednov in ostanejo brez plače. Dobro je, da so naši ljudje videli, kako se je treba zrtvovati, če hoče človek doseči, to kar mu pritiče. Pri nas so ljudje preveč navajeni na slepo kasarniško

uboganje in zato delajo oblasti še z našimi župani, kar se jim ljubi.

Enega pa se naši ljudje v Furlanski Sloveniji le zavedajo, da zdaj niso več samostojni kmetje, da so vsi naši ljudje, sposobni za delo delavci-proletarci, odvisni od drugih. Zato razumejo, da morajo biti nmar na strani tistih, ki se borijo za neko pravico.

Tudi mi rabimo pomoči, da dosežemo svoje pravice. In kdo nam bo pomagal. Kot se je pokazalo prav v narodnih vprašanjih, so edino delavske stranke pripravljene pomagati furlanskim Slovenceem. Delavci, delavske stranke, pomagajo nam in mi moramo njim.

V Furlaniji pa niso štrajkali samo najhujše izkoriščani cementarni, ampak tudi uradniki po finančnih uradih, šoferji in konduktorji in civilno osebe pri korierah in končno tudi plačani uslužbeni v vojski pri marini, pri aeronautiki in pri navadni vojski. Vsak, kdor čuti, da ga zapostavljajo, štrajka. Nas zapostavljajo že desetletja, pa kar molčimo. Pojdimo za zgledom naših sosedov Furlanov in Italijanov in dvignimo tudi mi znak protesta proti zapostavljanju in negiranju nacionalnih pravic. Delavske partije so že rekly in pokazale, da so na naši strani.

Stavkajoči delavci pred cementarno "Italcementi"

ČUDNA ZAMENJAVA. V Italijo prihaja vsako leto nekaj milijonov Nemcev kot turisti, iz Italije pa gre sedaj okoli 140.000 italijanskih delavcev na leto na delo. Zelo malo pa je italijanskih turistov, ki bi potovali v Germanijo kot turisti.

SEDAJ IZTREBIMO KOPRIVE

Vsako zemljišče, ki ga slabo obdelujemo ali slabo gnojimo, sčasoma prerastejo nekoristne rastline, posebno koprive. Te se razrastejo posebno v hladnih, mokrih tleh, ki niso ugodna za travo. Od tod se hitro širijo na vse strani.

Prvi korak za uničenje nadležnih kopriv je zboljšanje zemlje. Pognojimo zemljišče z gnojem in lesnim pepelom. Po potrebi iztrebimo tudi nepotrebno grmovje, ki daje koprivam prijeten hlad.

Ko smo opravili to delo, škropimo s kemičnimi preparati. Če smo to naredili, bo tudi košnja pomagala. Ko smo takoj, ko so koprive malo poguale, to jih hitro izrpa. Večkratna košnja nam zagotavlja popoln uspeh.

Najslabše uspehe dosežemo e kopanjem korenin. Čeprav delo dobro opravimo, še vedno ostane kaka korenina, ki znova požene koprivo.

DELO OKOLI VINIK

Tale mesec je v vinogradu dosti dela okoli vinik. Najvažnejši opravili sta škropljenje in žveplanje. Zapravnimo si: strupeno roso lahko preprečimo, napadena vinika pa ne ozdravi nikoli več. Škropiti moramo torej o pravem času. Nov pripravek v boju proti peronospori, ali strupeni rosi, je Caffarovo razmočljivo žveplo, ki ga v enoprocentnem razmerju primešamo bordojski brozgi. S to mešanico pobijamo tudi grozdno plesen, ali oidij, in s tem prihranimo dosti žvepla in dela. Če zapasimo v zarodu grozdne molje, pridamo škroplilni brozgi tudi svinčeni arzeniat. V tem času je treba povezati tudi mladje. Druga dela so: zeleno cepljenje in uničevanje trtjona.

LISTNE UŠI IN MRAVLJE NA SADNEM DREVJU

V sodovnjaku se na mladih češnjah, posebno pa breskvah, kažejo listne uši in mravlje. Proti temu najbolj pomaga škropljenje z 1,5 procentnim nicolom. Po jablanovih debelih nastavimo nekake pasti, kamor se zaležejo gosenice jablanovega zavijača.

Pasti naredimo tako, da pest slame, lesne volne, pasove iz cunj ali iz onduliranega papirja, namočenega v betanaftolu, privežemo okoli debla. Pasove moramo vsakih 15 dni pregledati, jih uničiti in nastaviti nove. Onduliranega papirja, namočenega v betanaftolu, ni treba vsakokrat menjavati.

ČE KRAVA NOČE DATI MLEKA

Znano je, da krava lahko pridruže mleko s pomočjo napetih trebušnih mišic (museoli), ki zabranjujejo odtokanje krvi; zaradi tega se tudi napno žile odvodnice, ki tiščejo potem mlečno posodo (čisterno) v vimenu, da ne more mleko iz nje. Najbolje si pomagamo v takih slučajih s tem, da napravimo žival med molžo pozorno na kaj drugega, na primer s tem, da kravo čehljamo, da ji trkamo na rogove, da položimo mokro cunjo na pleče ali pa da jo tiščimo na križu, in sicer na tistem mestu, kjer se pričnejo ledvična vretenca.

KAŠTRUN ZA PLEME

Za plemo bomo odbrali predvsem kaštruna, ki je dobrih staršev; to je že delno zagotovilo, da bo dober. Moško jagnje, ki nameravamo odbrati za plemo, moramo opazovati že od rojstva. Pri tem pazimo, kako se razvija, kako se ponaša, če je vedno živahno in zdravo. Takšna jagnjeta moramo že od mladosti boljše fuotratati. Sesati morajo najmanj 8 tednov, ko doraščajo pa jim damo še otrobov. Tudi seno naj dobivajo vedno boljše kot ostale ovce. Moška jagnjeta, ki se pokažejo za plemo neprimerna, kastriramo v starosti 4 do 5 tednov.

KAKO UNIČIMO ŠČURKE

Ščurki, ki so doma iz vročih krajev, a so se razširili po vsem svetu, imajo radi zelo gorko in vlažno (umido) okolico. Zato jih najdemo po kuhinjah, pekarnah, itd.

Ščurki se hranijo predvsem z mehko rastlinsko hrano, na primer s surovim in kuhanim krompirjem, s testom, zelenjavo itd. Škoda, ki jo napravijo, je predvsem v tem, da nam onesnažijo hrano s svojimi mrličji, jajčeci in blatom, da prinašajo gnulobne bakterije in plesen ter nevarne bolezni kot so tuberkuloza, kolera, kuga itd. Tudi je neprijetno videti, da tekajo blizu nas v nočni tišini in s tem kvarijo tudi ugled hiši.

Ščurkov se ubranimo s tem, da skrbimo za popolno čistočo po hiši in da zamažemo vse luknje in špranje v podu in zidu s cementom ali ilovico. Proti dotikalnim trupom so ščurki občutljivi.

Madežc od črnega vina očistimo z vročim mlekom.

Kadar mešamo moko z vodo ali mlekom se rada sprime v kepice. To preprečimo, če še suhi moki primešamo nekaj zrn soli. Prav tako lepše umešamo kakao, če mu dodamo sladkor.

MATAJUR

TEDOLDI VOJMR

odgovorni urednik

Dovoljenje videmskega sodišča št. 47 dne 20. 7. 1950

SODELAVCI

Andrej Batistič, Janez Bellina, P. Cencic, Renzo Cullini, Vanac Drekonja, Pavel Filipič, Jakob Golob, Gino Gukon, Ivan Gus, Anton Kravanja, Karlo Jusič, Franko Lavretič, Srečko Levau, Ivan Leidar, Gino Lessizza, Ernest Makorič, Roberto Manzin, Negro Peter, Humbert Namor, Rihard Noacco, Ivan Oballa, Oviščak Karel, Emil Petričič, Stefan Petrič, Andrej Hvalica, Izidor Predan, Benjamin Rutar, Peter Skavnik, Renato Skubla, Alojz Tedoldi, Emil Terliker, Ivo Tomazetič, Jožef Tomasino, Vinko Sturm, Sturma Lucijan, Lucijan Trinko, Rihard Trušnjak, Maurizio Valente, Marko Valtrč, Ivan Vazzaz, Karlo Veselič, Jakob Vendramini, Alojz Vogrič, Gino Zuodar, Vinko Zufferli, Aldo Zussino, Mirko Zuanella, Ada Zvanut, Irena Zuodar.

11POGRAFIA G. TUCCHI - GORITZA

SOGGIORNI ESTIVI IN Jugoslavia

Riviera dell'Istria:

Ankaran, Capodistria, Portorose, Pirano, Rovigno, Albana, Abbazia: quote giornaliere da lire 1.200 a lire 2250 per persona.

Isole:

Kres (Lussino), Krk (Cherso), Rab (Arbe), Pag (Pago): quote giornaliere da 1100 a 2100 din per persona.

Riviera della Dalmazia:

Fiume, Zara, Dubrovnik, Crikvenica: quote giornaliere: da 900 a 1800 din a persona.

Cure balneo termali:

Rogaška Slatina, Slatina Radenski, Dolenjske Toplice, Šmarjetske Toplice, Čatežke Toplice, Rimske Toplice: quote giornaliere da 1.200 a 1.800 din per persona.

Per prenotazioni ed informazioni rivolgersi a qualsiasi agenzia turistica, alle autorità consolari jugoslave oppure all'

UFFICIO DEL TURISMO JUGOSLAVO
Roma - via del Tritone, 62 (Telefono 688.088)

APPARECCHI PESATORI A TIMBRO AUTOMATICI ED ELETTRICO - OTTICI

Premiata ed autorizzata fabbrica bilance - pesi e misure

ERMINIO MISSIO

UDINE Piazza Garibaldi, 4 - Telefono 36.75

SUPERMATIC di CANZIANI & BERTOLLI

Applicazioni oleodinamiche di precisione
Costruzione riproduttori e macchine speciali

LONATE POZZOLO - via Montesanto 4 (Varese)

Società Agraria Friulana

Macchine agricole, concimi, sementi

UDINE

via del Gelso - tel. 53733/56133

SIGNIFICATO DELLE RECENTI ELEZIONI

LE MASSE POPOLARI PER UN NUOVO GOVERNO

Le recenti elezioni di Gorizia e provincia, della Valle d'Aosta, di Rimini, di Arezzo, e, sotto certi aspetti, della Sardegna e di molte altre località dell'Italia centro-settentrionale, indicano che l'elettore italiano non ne vuole più sapere del malessere e della corruzione democristiana, indicano che i nemici del

a favore delle grandi imprese capitalisti sul terreno della concorrenza.

Assistiamo nella cultura ad un attacco massiccio da parte del governo attraverso le forbici della censura. È, ancora, questo governo che prepara il «piano della scuola», contro il quale sono scesi in sciopero tutti gli

Di fronte a questa realtà ogni giorno va scomparendo agli occhi delle masse popolari ogni dubbio sulla natura di questo governo. È di fronte a questi fatti che si allarga e si intensifica la protesta, si intensifica la lotta delle masse popolari ed in questa situazione si è maturato il voto di questi ultimi tempi di condanna alla democrazia cristiana.

La spinta delle masse popolari ad una politica di rinnovamento, l'aspirazione di un governo che sappia mettere al bando le forze fasciste, farla finita con la discriminazione, estendere dappertutto la democrazia, riportando la libertà dell'uomo dovunque, approvando lo Statuto per la attuazione della Regione Friuli - Venezia Giulia, riconoscendo i diritti delle minoranze linguistiche e dare avvio ad un programma sociale, si va radiciando nel popolo italiano.

L'avanzata delle sinistre a Gorizia dimostra l'aspirazione ad una nuova maggioranza in tutto il paese.

progresso e delle autonomie devono cambiare strada.

I risultati delle elezioni non lasciano dubbi. A Gorizia, dove si è votato con la proporzionale, le sinistre sono passate dai 1942 voti del 1956, a 4206 voti, aumentando di tre seggi rispetto al 1956 la propria rappresentanza in Consiglio comunale. Il Partito comunista ha aumentato voti in tutta la provincia, mentre il Partito socialista, ha guadagnato due seggi nel Comune a Gorizia e uno alla Provincia.

In provincia le sinistre hanno conquistato 10 amministrazioni comunali su 23, strappando alla D. C. tre comuni, tra i quali l'importante centro agricolo di Gradisca d'Isonzo. Nel Consiglio provinciale e in quello comunale di Gorizia, la D. C. ha perso la maggioranza assoluta che deteneva da 13 anni.

Anche a Rimini, Ravenna, Arezzo, Abbiadegrasso, Pescia ed in molti altri centri della penisola, la D. C. è uscita sconfitta. Le discriminazioni ed il ricatto sugli elettori, non hanno impedito loro di votare per gli schieramenti democratici. La democrazia cristiana ha indietreggiato in percentuale ed in cifre assolute, perdendo seggi ovunque, eccettuato in Sardegna dove ha recuperato buona parte degli elettori che nel 1957 votarono per il decadente partito monarchico di Lauro.

La spinta a sinistra si fa strada in Italia. Non si può illudere a lungo il popolo con le parole: esso guarda ai fatti. E i fatti dicono che le speranze sorte col movimento di ripresa antifascista e democratica che cacciò via dal governo Tambroni sono state deluse.

Mentre lo sviluppo economico ha moltiplicato per varie volte i profitti dei grandi capitalisti, la classe operaia vede la sua situazione, il suo salario, il suo tenore di vita pressoché immutati, mentre nelle fabbriche vengono imposti ritmi di lavoro a regime carcerario. E quando i lavoratori sono scesi in sciopero per ottenere un miglioramento della loro mercede, la polizia, comandata dal governo, ha difeso le parti del grande padronato. Ed è proprio questo governo che comanda le bastonature quotidiane dei lavoratori che osano chiedere una modesta parte dei risultati del loro lavoro. Ed è sotto questo governo che ha ripreso a scorrere il sangue degli operai nelle strade italiane.

Nelle campagne continua la crisi agricola, che vede il potente rafforzamento delle imprese monopolistiche e l'immiserimento, la rovina della piccola proprietà agricola. Tutto quello che ha saputo fare il governo Fanfani in questo campo è il cosiddetto «piano verde», che consiste nella spesa di miliardi di denaro pubblico listico, che saranno così ancora più in condizioni di sviluppare la loro attrezzatura e rovinare i piccoli pro-

insegnanti e che, se venisse approvato così com'è stato proposto dal governo, annienterebbe in pratica la scuola pubblica a favore delle scuole confessionali.

LA LOTTA DEI CEMENTIERI

A CIVIDALE SCIOPERO MASSICCIO

Tutta la popolazione ha solidarizzato con gli scioperanti — Inetta la D. C. contro il monopolio.

Quaranta giorni fa circa la categoria dei cementieri scendeva in sciopero in tutta Italia ponendo le seguenti rivendicazioni: riduzione dell'orario di lavoro a parità di salario, premio di produzione una tantum, corrispondente a duecento ore lavorative.

Preso atto della decisione con cui i lavoratori sostenevano i loro diritti, tutte le industrie cedevano alle richieste. Solo il monopolio Italcementi, dell'ing. Carlo Pesenti, uno dei maggiori esponenti del capitalismo nazionale, assumeva una durissima e tracotante posizione. Pesenti decideva di dare una prova di forza, volendo dimostrare al paese, ed anche al governo, di essere in grado di imporre la propria volontà, di imprimere al corso degli avvenimenti la direzione da lui - e dagli altri monopoli - voluta.

Non era insomma tanto una questione di soldi (dare agli operai quanto richiesto non incide minimamente sugli utili di questa potenza finanziaria) quanto di principio. Di fronte al massiccio risveglio sindacale di tutte le masse operaie, del quale lo sciopero della categoria dei cementieri è un magnifico esempio, Pesenti ha voluto dimostrare che in Italia chi comanda, chi fa il bello e cattivo tempo è lui, sono i Marinotti, i Cui, gli Agnelli, i Pirelli.

Ma la risposta dei lavoratori dell'Italcementi è stata secca e durissima. E qui a Cividale lo sciopero ha assunto un carattere particolare, rivelando la maturità della coscienza di classe raggiunta dai lavoratori locali, che hanno disertato in massa la fabbrica. Nei primi giorni di sciopero l'Italcementi ha perso la bellezza di un miliardo mentre l'accedere alle rivendicazioni degli operai le sarebbe costato cinquanta milioni. La qual cosa dimostra che l'ing. Pesenti non faceva una questione di soldi.

Gli episodi verificatisi nel corso di questa lotta hanno portato alla luce più che mai le contraddizioni esistenti nel paese. Si è vista ad un certo punto la polizia

occupare la fabbrica, si è visto il Pesenti urlare al sindaco di Cividale assicurandolo che era stato raggiunto un accordo, si è visto il ministro Sullo invocare un colloquio con il capitano d'industria e ricevere una risposta ingiustificatamente negativa. È apparso chiaro in definitiva che alla testa della cosa pubblica del paese vi è un governo incapace di difendere gli interessi della collettività, di far rispettare la costituzione.

Di contro, magnifico esempio ha dato la popolazione di Cividale che tutta, senza distinzione di ceto, di ideologia politica, ha manifestato la propria solidarietà agli scioperanti con dichiarazioni ufficiali e con una sottoscrizione intesa a sostenere

UNA LETTERA A FANFANI

I SINDACI SLOVENI PER I DIRITTI DELLE MINORANZE

Nel corso di un'assemblea di amministratori comunali e provinciali sloveni, tenutasi alcuni giorni fa a Trieste, è stata sottoposta all'approvazione dei convenuti una lettera indirizzata a Fanfani dai sindaci sloveni a nome dei consiglieri sloveni eletti nei consigli provinciali e comunali delle tre provincie di Udine, Gorizia e Trieste, nella quale le rivendicazioni sono riassunte in sette punti.

«Signor Presidente!

I sottoscritti sindaci, a nome proprio e per incarico dei consiglieri sloveni eletti nei Consigli provinciali e comunali del Territorio di Trieste e delle Provincie di Gorizia e di Udine, riuniti nell'assemblea del 18 giugno 1961 a Trieste, si permettono di attirare l'attenzione della S. V. Ill.ma sulla situazione anormale, nella quale si trova tutt'ora il gruppo etnico sloveno in Italia.

Sebbene siano trascorsi già 13 anni dall'emanazione della Costituzione repubblicana e quasi 7 anni dalla firma del Memorandum d'intesa di Londra, il Governo Italiano non ha ancora provveduto per l'attuazione

a favore dei cittadini di lingua slovena dei diritti previsti dagli art. 3 e 6 della Costituzione e dal Memorandum di Londra.

Di conseguenza i cittadini italiani di nazionalità slovena non godono ancora dei diritti che la Costituzione e gli accordi internazionali garantiscono alla loro minoranza. Questa situazione di inferiorità ostacola lo sviluppo economico, sociale e culturale degli sloveni, rende impossibili i normali rapporti di convivenza fra sloveni ed italiani nelle zone di confine, incoraggia i rigurgiti del fascismo e rallenta l'auspicato sviluppo dei rapporti fra i due Stati vicini.

I rappresentanti del gruppo etnico sloveno hanno più volte richiamato l'attenzione del Governo su questa situazione, chiedendo l'emanazione di adeguate disposizioni legislative per l'esecuzione degli impegni assunti negli accordi internazionali.

In quest'occasione, Signor Presidente, richiamandosi ai promemoria ed alle mozioni presentate al Governo, constatano che quasi tutti i problemi fondamentali per la minoranza slovena sono rimasti insoluti, e precisamente:

- 1) L'emanazione — ormai urgente — delle norme legislative per la attuazione delle disposizioni previste negli art. 3 e 6 della Costituzione e per l'esecuzione dello Statuto allegato al Memorandum d'intesa di Londra.
- 2) Il problema dell'istituzione della Regione autonoma Friuli - Venezia Giulia a statuto speciale, istituzione che contribuirebbe in modo notevole alla soluzione del problema nazionale di queste terre di confine.
- 3) Si garantisca pertanto, l'uso della lingua slovena in tutti gli uffici pubblici nei territori, dove vivono gli sloveni; — si garantisca un'equa rappresentanza di sloveni negli enti e nelle istituzioni pubbliche e pertanto si nomini un sufficiente numero di funzionari e impiegati che conoscano perfettamente la lingua slovena; — si provveda inoltre che nelle zone del territorio nazionale, ove vive la minoranza slovena, le iscrizioni sugli enti pubblici ed i nomi delle località e delle strade siano redatti anche in lingua slovena.
- 4) Si affretti la sistemazione giuridica delle scuole slovene e si estenda la relativa legislazione pure alle parti della Provincia di Udine abitate da sloveni. Si riconosca la validità degli attestati e dei diplomi conseguiti in Jugoslavia. Si istituisca presso l'Università di Trieste la cattedra di lingua e letteratura slovena.
- 5) Garantisca il Governo, tramite i propri organi locali, un'equa assistenza con fondi pubblici alle organizzazioni culturali, educative, sociali e sportive slovene.
- 6) Si impedisca la snazionalizzazione della minoranza slovena mediante l'espropriazione pianificata della terra slovena e mediante il popolamento artificioso degli abitanti sloveni con elementi italiani.
- 7) Si emanino norme legislative per la punizione dell'incitamento all'odio nazionale e razziale, contribuendo così efficacemente alla pacifica convivenza e collaborazione fra i due gruppi etnici di questi territori»

Durante lo sciopero è stato tenuto a Cividale un comizio per illustrare le rivendicazioni dei lavoratori.

le famiglie dei lavoratori. Attiva e costante la presenza dei parlamentari socialisti e comunisti, che si sono resi interpreti delle rivendicazioni dei cementieri, le hanno portate in parlamento, sono intervenuti presso tutte le autorità locali, per ottenere interventi concreti. Va messo in rilievo che proprio dopo un colloquio del sen. Pellegrini con il prefetto, le forze di polizia, costituenti protocollo alla correttezza ed alla disciplina degli scioperanti, sono state ritirate dalla fabbrica.

Per iniziativa della minoranza consigliera inoltre, composta da comunisti, socialisti, socialdemoc., è stata richiesta la convocazione del consiglio comunale in seduta straordinaria. Dopo aver ascoltato

solidarietà dell'Amministrazione Comunale con le maestranze della Italcementi e a comunicare la decisione della stessa di stanzare un «congruo» contributo per gli scioperanti.

La posizione assunta dal sen. Pelizzo dimostra che in effetti, malgrado platoniche pretese, egli abbia le mani tanto legate da non poter difendere decisamente i propri amministrati con gli strumenti che la legge gli mette a disposizione.

Ma i cementieri non hanno avuto bisogno del suo aiuto. Hanno vinto da soli. Ci giunge infatti, mentre andiamo in macchina, notizia che la Italcementi ha accettato di trattare sulla base delle richieste degli operai.